

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Rio+20: w kierunku gospodarki ekologicznej i lepszego zarządzania”

COM(2011) 363 wersja ostateczna

Wkład europejskiego zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego

(2011/C 376/19)

Sprawozdawca: **Hans-Joachim WILMS**

Dnia 20 czerwca 2011 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Rio+20: w kierunku gospodarki ekologicznej i lepszego zarządzania”

COM(2011) 363 wersja ostateczna.

Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 6 września 2011 r.

Na 474. sesji plenarnej w dniach 21–22 września 2011 r. (posiedzenie z 22 września) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 141 do 2 – 11 osób wstrzymało się od głosu – przyjęła następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny uważa, że konferencja ONZ w sprawie zrównoważonego rozwoju w Rio w 2012 r. musi dać wyraźny sygnał społeczności światowej i przedstawić konkretne propozycje dotyczące przejścia do ładu gospodarczego opartego na jakościowym wzroście gospodarczym, który pomaga likwidować ubóstwo i niesprawiedliwość społeczną, a jednocześnie chroni środowisko będące podstawą egzystencji przyszłych pokoleń.

1.2 Komitet przyjmuje z zadowoleniem komunikat Komisji ⁽¹⁾, uważa go bowiem za ważny punkt wyjścia dla przeprowadzenia wspólnej analizy i wypracowania przez instytucje UE wspólnego stanowiska w ramach przygotowań do konferencji Rio+20. W tym kontekście pragnie nawiązać do swych prac dotyczących inicjatywy przewodniej „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” oraz planu działania na rzecz gospodarki niskoemisyjnej do 2050 r. ⁽²⁾ Komitet chciałby zatem zwrócić uwagę na poniższe istotne kwestie.

1.3 Komitet jest przekonany, że przejście na gospodarkę zrównoważoną musi odbywać się w ramach nadrzędnej strategii rozwoju zrównoważonego i przebiegać w sposób sprawiedliwy. Przyjmuje z zadowoleniem fakt, że także Komisja porusza obecnie kwestię społecznego wymiaru rozwoju zrównoważonego. Komitet chciałby jednak silniejszego podkreślenia takiego podejścia. Spójność społeczna, sprawiedliwość, w tym między-pokoleniowa, sprawiedliwa redystrybucja oraz rozwiązanie takich problemów społecznych, jak coraz większe nierówności, brak dostępu do pełnej gamy zasobów, ubóstwo i bezrobocie, to sprawy o podstawowym znaczeniu.

1.4 Komitet popiera zalecenia polityczne MOP dotyczące „zielonych” miejsc pracy i podkreśla zwłaszcza potrzebę aktywnego włączenia partnerów społecznych w proces przekształceń środowiska pracy. Ponadto EKES w pełni popiera inicjatywę ONZ na rzecz minimum ochrony socjalnej (*Social Protection Floor Initiative*), której celem jest zapewnienie podstawowych praw i transferów socjalnych oraz dostępu do najważniejszych dóbr i usług społecznych dla wszystkich obywateli.

1.5 Komitet przyjmuje z zadowoleniem fakt, że komunikat Komisji został przedłożony wspólnie przez komisarza ds. środowiska i komisarza ds. rozwoju, co jednoznacznie podkreśla związek między środowiskiem, rozwojem zrównoważonym a pomocą rozwojową. Komitet opowiada się za tym, by określać na nowo politykę UE dotyczącą pomocy rozwojowej, kierować się ideą rozwoju zrównoważonego i by znajdowało to odzwierciedlenie także w poszczególnych jej aspektach, od ukierunkowania wypłacanych środków pomocowych po kształt lokalnych projektów dotyczących pomocy rozwojowej.

1.6 Komitet zdecydowanie potępia fakt, że na całym świecie, a zwłaszcza w krajach rozwijających się, głoduje miliard ludzi. Stoi to w rażącej sprzeczności z pierwszym milenijnym celem rozwoju. Komitet jest przekonany, że zagwarantowanie dostępu do zasobów, żywności i energii musi zaliczać się do najważniejszych punktów globalnego programu rozwoju zrównoważonego. Aby urzeczywistnić te cele, nieodzowny jest aktywny udział społeczeństwa obywatelskiego w kształtowaniu polityki na szczeblu lokalnym i krajowym, przy czym trzeba także szczególnie podkreślić rolę kobiet w krajach rozwijających się.

1.7 Komitet jest przekonany, że do przejścia na gospodarkę ekologiczną konieczne są działania polityczne na poziomie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym, połączone z szeroką gamą instrumentów politycznych.

⁽¹⁾ COM(2011) 363 wersja ostateczna.

⁽²⁾ Zob. ss. 110 w Dz.U.

Obejmuje to w szczególności działania, które zapewnią, że ceny rynkowe będą odpowiednio odzwierciedlały koszty dla środowiska, a także pociągną za sobą ekologizację polityki finansowej, która będzie nastawiona na opodatkowanie zużycia zasobów, a nie czynnika pracy. Programy wydatków publicznych powinny wspierać inwestycje w zrównoważone technologie i projekty. Należy także znieść dotacje szkodliwe dla środowiska, przy czym trzeba odpowiednio uwzględnić skutki społeczne. Zamówienia publiczne trzeba wykorzystywać do wspierania produktów i usług przyjaznych dla środowiska. Trzeba przyjąć środki prowadzące do lepszego wzajemnego wspierania się handlu światowego i rozwoju zrównoważonego.

1.8 Aby mierzyć postępy na drodze do większej zgodności z zasadami rozwoju zrównoważonego, należy określić jednoznaczne parametry. Trzeba opracować metody pozwalające mierzyć postęp gospodarczy nie za pomocą PNB, ale na podstawie poprawy dobrostanu społecznego i jakości życia ludzi, z uwzględnieniem zwalczania ubóstwa, tworzenia godnych warunków pracy i ochrony środowiska naturalnego. Mając na uwadze swą opinię w sprawie: „Więcej niż PKB – miary rozwoju zrównoważonego”⁽³⁾, EKES zamierza przedstawić – jeszcze przed konferencją Rio+20 – swoje stanowisko co do tego, jak należy włączyć społeczeństwo obywatelskie w opracowywanie tych wskaźników.

1.9 W tym kontekście na konferencji Rio+20 należy przyjąć mandat dotyczący gospodarki ekologicznej, który powinien być następnie zdecydowanie realizowany przez ONZ. Mandat ten powinien obejmować sześć głównych punktów:

- mierzenie postępów na drodze do gospodarki ekologicznej;
- środki regulacyjne służące przejściu na gospodarkę ekologiczną;
- edukacja na temat rozwoju zrównoważonego z myślą o wsparciu gospodarki ekologicznej;
- instrumenty polityki finansowej mające na celu wsparcie gospodarki ekologicznej;
- wydatki publiczne na rzecz gospodarki ekologicznej i inwestycje publiczne w gospodarkę ekologiczną;
- określenie celów dla gospodarki ekologicznej.

1.10 Wyniki prac przeprowadzonych na podstawie powyższego mandatu powinny zostać wykorzystane do opracowania na szczeblu krajowym planów działania i strategii w zakresie przejścia na gospodarkę ekologiczną, przy czym należy uwzględnić sytuację panującą w poszczególnych państwach.

1.11 Zarządzanie na poziomie międzynarodowym i na poziomie ONZ w dziedzinie rozwoju zrównoważonego i ochrony środowiska pilnie wymaga lepszego zintegrowania i wzmocnienia, aby można było zainicjować niezbędne działania wspólnoty światowej na rzecz rozwoju zrównoważonego. Konferencję Rio+20 trzeba wykorzystać do stworzenia

solidnych ram instytucjonalnych na szczeblu ONZ. Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (UNEP) należy wzmocnić i rozwinąć pod względem instytucjonalnym. Komitet jest ponadto zdania, że koncepcja utworzenia Rady Rozwoju Zrównoważonego, do której należą najwyżsi przedstawiciele polityczni państw ONZ i która podlega bezpośrednio Zgromadzeniu Ogólnemu, jest rozwiązaniem właściwym, pozwalającym sprostać wyzwaniom wynikającym z koniecznych działań na rzecz zagwarantowania rozwoju zrównoważonego i wprowadzenia gospodarki ekologicznej.

1.12 Pomyślnie przejście do gospodarki zrównoważonej wymaga akceptacji i poparcia ze strony społeczeństwa obywatelskiego. W związku z tym Komitet zdecydowanie opowiada się za tym, by aktywnie włączyć przedstawicieli zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w przygotowania do konferencji Rio+20 i w działania podejmowane po tej konferencji oraz zagwarantować, że podczas negocjacji prowadzonych na konferencji i wcielania w życie jej wyników będą oni mogli skutecznie przedstawiać swoje zdanie. Trzeba przeanalizować dotychczasowe formy udziału, aby sprawdzić, czy efektywnie spełniały one tę funkcję. Komitet jeszcze przed konferencją Rio+20 aktywnie wspiera ten proces, organizując konferencje z udziałem społeczeństwa obywatelskiego oraz konsultacje z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego Europy i innych regionów świata.

1.13 Należy wzmocnić zarządzanie uwzględniające wymogi zrównoważonego rozwoju na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym oraz w ramach zarządzania przedsiębiorstwem. Wymaga to skutecznego i zagwarantowanego instytucjonalnie udziału społeczeństwa obywatelskiego w przypadku zagadnień i projektów, które są ważne dla ekologizacji gospodarki i rozwoju zrównoważonego, dzięki procesom demokratycznym i tworzeniu struktur dialogu. Europa powinna wnieść w dyskusje na szczycie Rio+20 swoje pozytywne doświadczenia związane z udziałem społeczeństwa w procesach decyzyjnych, publicznym dostępem do informacji o środowisku i dostępem do wymiaru sprawiedliwości na podstawie tzw. konwencji z Aarhus oraz zdecydowanie nalegać na ustanowienie podobnych struktur na poziomie światowym.

1.14 Aby zapewnić większe i poparte autorytetem prawnym uwzględnianie wymogów długoterminowego zrównoważonego rozwoju, Komitet popiera inicjatywę organizacji World Future Council, która przewiduje powołanie na szczeblu ONZ i na szczeblu krajowym „rzecznika praw przyszłych pokoleń”.

1.15 UE i państwa członkowskie powinny najpierw rozwiązać swoje własne problemy w zakresie zrównoważonego rozwoju i zmierzania ku gospodarce ekologicznej. EKES jest przekonany, że UE umocni swoją pozycję negocjacyjną na konferencji Rio+20, jeśli będzie poczuwać się do spoczywającej na niej historycznej odpowiedzialności i wyznaczy sobie ambitne cele w zakresie rozwoju zrównoważonego. Już wiele uczyniono pod tym względem w niektórych dziedzinach, lecz w innych trzeba zrobić znacznie więcej lub dopiero rozpocząć działania. Komitet usilnie apeluje do Rady, Komisji i Parlamentu, by w pełni zrealizować wszystkie istniejące cele dotyczące ograniczenia emisji do 2020 r. oraz przeanalizować, czy nie należałoby zwiększyć do 25 % wytyczonego na 2020 r. celu dotyczącego ograniczenia emisji, aby móc efektywnie pod względem kosztów osiągnąć przyszłe cele i przygotować drogę do dalszych światowych porozumień. Ponadto państwa członkowskie powinny pilnie wdrożyć wszelkie środki niezbędne do realizacji celu, którym jest zwiększenie efektywności energetycznej do 2020 r. o 20 %. Ogólnie rzecz biorąc,

⁽³⁾ Dz. U. C 100 z 30.4.2009, s. 53.

w kształtowaniu nowych wieloletnich ram finansowych i głównych obszarów polityki (rolnictwa, spójności, handlu i rozwoju) oraz w dalszej realizacji strategii „Europa 2020” UE powinna uwzględnić skutki polityczne, jakie będzie miało przejście na bardziej ekologiczną gospodarkę z myślą o osiągnięciu rozwoju w większym stopniu zrównoważonego. Po konferencji Rio+20 UE powinna na nowo określić swą strategię rozwoju zrównoważonego.

2. Kontekst

2.1 W dniu 24 grudnia 2009 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło rezolucję, w której uzgodniono, że kolejna konferencja ONZ w sprawie zrównoważonego rozwoju (UNCSD) odbędzie się w Rio w 2012 r.

2.2 W 2010 r. EKES przeanalizował podejście UE do tego ważnego wydarzenia i we wrześniu 2010 r. przedstawił pierwszą opinię na ten temat⁽⁴⁾. Od tego czasu odbyły się spotkania przygotowawcze, m.in. w Nowym Jorku, a Komisja Europejska opublikowała komunikat (COM(2011) 363 wersja ostateczna) dotyczący możliwych wytycznych UE w zakresie negocjacji na szczycie Rio+20. Na podstawie szerokich dyskusji z przedstawicielami zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego EKES dalej rozwija w niniejszej opinii swe stanowisko i wzywa, by wśród głównych elementów strategii negocjacyjnej UE na szczyt Rio+20 uwzględnić szereg wskazanych przez niego punktów.

2.3 W rezolucji Zgromadzenia Ogólnego postanowiono, że konferencja powinna mieć trzy cele:

- odnowa zaangażowania politycznego na rzecz rozwoju zrównoważonego;
- ocena dotychczasowych postępów i istniejących luk w realizacji ustaleń ważnych światowych szczytów w sprawie rozwoju zrównoważonego;
- reagowanie na nowe i nadchodzące wyzwania.

2.4 **Obecna sytuacja.** Mimo że na przestrzeni ostatnich 20 lat poczyniono postępy odnośnie do niektórych aspektów rozwoju zrównoważonego, w wielu obszarach sytuacja się pogarsza:

- ubóstwo wzrosło w wartościach bezwzględnych – 2,6 mld ludzi żyje za mniej niż 2 EUR dziennie;
- 1,5 mld osób – połowa wszystkich czynnych zawodowo na świecie – pracuje w niepewnych warunkach; w 2010 r. zanotowano najwyższy w historii poziom bezrobocia;
- emisje dwutlenku węgla i stężenie gazów cieplarnianych w atmosferze ciągle rosną, a zmiana klimatu ma coraz bardziej szkodliwy wpływ na warunki życia w wielu miejscach na świecie;

— migracja jest coraz częstszym zjawiskiem na całym świecie, co dodatkowo obciąża środowisko i negatywnie wpływa na bezpieczeństwo dostaw;

— obecne tendencje demograficzne wskazują, że w 2050 r. liczba ludności sięgnie około 9 mld, przez co problemy te jeszcze się nasilą.

2.5 **Nowe i przyszłe wyzwania.** Wzrost liczby ludności, coraz większe oczekiwania co do standardu życia i rosnąca konsumpcja dóbr materialnych zaczynają nadwyręzać światowe zasoby żywności i energii oraz innych bogactw naturalnych. Prowadzi to do wzrostu cen i do poważnych problemów społecznych i politycznych.

2.6 Utrzymanie lub osiągnięcie odpowiedniego bezpieczeństwa żywnościowego, energetycznego i dostępności zasobów naturalnych dla wszystkich osób – obecnie i w przyszłości – w warunkach rosnącej liczby ludności i ograniczonych zasobów naturalnych to jeden z największych nowych problemów, przed którymi stanie świat w tym stuleciu. Wymaga to jakościowego wzrostu gospodarczego, który pomaga likwidować ubóstwo i niesprawiedliwość społeczną, a jednocześnie chroni środowisko będące podstawą egzystencji przyszłych pokoleń. Centralnym zagadnieniem szczytu w 2012 r. powinno być ustanowienie struktur instytucjonalnych w celu sprostania temu wyzwaniu.

2.7 W ostatnich trzech latach szefowie rządów oraz ministrowie finansów i gospodarki byli mocno zaabsorbowani kryzysem finansowym i gospodarczym. Jednakże te palące problemy mają charakter krótkofalowy i nie powinny odwracać uwagi od problemów coraz wyraźniej zaznaczających się w światowej gospodarce realnej ani też od pilnej potrzeby skierowania gospodarki światowej na bardziej zrównoważone, sprawiedliwe i ekologiczne tory. Przemiana ta sama w sobie powinna dostarczać ważnych impulsów dla inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy oraz zapewnić większą sprawiedliwość, spójność, stabilność i odporność. Może ona przyczynić się do rozwiązania obecnych trudności ekonomicznych.

2.8 **Odnowa zaangażowania politycznego.** Konferencja Rio+20 stanowi kluczową okazję do stworzenia ram dla tej transformacji i do zapewnienia koniecznego zaangażowania na wysokim szczeblu politycznym, tak aby zmiana ta stała się rzeczywistością. Podstawowe znaczenie ma to, by szefowie rządów osobiście zajęli się tą kwestią, wzięli udział w konferencji i doprowadzili ją do owocnego zakończenia. Ponieważ transformacja gospodarki światowej jest zasadniczym zagadnieniem tej konferencji, muszą w niej uczestniczyć również ministrowie finansów, środowiska i rozwoju.

2.9 Rozwój zrównoważony zależy od inicjatyw i zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. Musi ono zostać aktywnie włączone zarówno w przygotowywanie szczytu, jak i w dalsze działania i we wdrażanie postanowień. Na szczeblu krajowym i międzynarodowym należy powołać struktury dialogu, aby ułatwić wymianę poglądów między podmiotami społeczeństwa obywatelskiego oraz między społeczeństwem obywatelskim a decydentami politycznymi w kwestiach związanych z ekologizacją gospodarki i rozwojem zrównoważonym.

⁽⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „W kierunku Światowego Szczytu w sprawie Zrównoważonego Rozwoju w 2012 r.”, Dz. U. C 48 z 15.2.2011, s. 65.

2.10 Zgodnie z rezolucją Zgromadzenia Ogólnego w porządku obrad konferencji znajdują się następujące dwa tematy:

- gospodarka ekologiczna w kontekście rozwoju zrównoważonego i zwalczania ubóstwa;
- ramy instytucjonalne na rzecz rozwoju zrównoważonego.

2.11 Niemożliwe będzie osiągnięcie na jednym szczycie porozumienia co do wszystkich działań, które należy podjąć na całym świecie w celu ekologizacji gospodarki i skuteczniejszego promowania rozwoju zrównoważonego. Komitet uważa zatem, że nadrzędnym celem konferencji Rio+20 powinno być ustanowienie solidnej struktury instytucjonalnej w ramach ONZ, odpowiedzialnej za wdrażanie decyzji podjętych na konferencji, stałe promowanie rozwoju zrównoważonego na całym świecie oraz realizację w najbliższych latach programu działań na rzecz ekologizacji gospodarki światowej.

3. Ramy instytucjonalne – nowa Rada Rozwoju Zrównoważonego

3.1 Na szczeblu międzynarodowym monitorowaniem postępów w zakresie rozwoju zrównoważonego na świecie zajmuje się od 19 lat Komisja ONZ ds. Zrównoważonego Rozwoju. Jednakże jej obecna postać nie odpowiada już aktualnym zadaniom. Komisja ta przeprowadziła udane analizy problemów, ale nie udało jej się doprowadzić do konkretnych działań. W ramach ONZ potrzebna jest struktura o większej zdolności działania, aby skuteczniej zająć się globalnymi problemami związanymi ze zrównoważonym rozwojem.

3.2 Jeśli chodzi o wzmocnienie struktury instytucjonalnej w ramach ONZ, spośród różnych opcji EKES opowiada się za wyłaniającą się koncepcją utworzenia nowej **Rady Rozwoju Zrównoważonego**, która podlegałaby bezpośrednio Zgromadzeniu Ogólnemu oraz integrowała i wzmacniała prace prowadzone obecnie oddzielnie w ramach Rady Gospodarczo-Społecznej ONZ i Komisji ds. Zrównoważonego Rozwoju.

3.3 Nowa rada powinna skupiać wszystkie państwa świata, reprezentowane przez ich najwyższe władze polityczne. Do jej zadań powinno należeć wspieranie międzynarodowych działań dotyczących wszystkich aspektów rozwoju zrównoważonego, propagowanie przechodzenia na bardziej ekologiczną gospodarkę oraz inicjowanie działań w zakresie nowych i coraz ważniejszych kwestii, takich jak bezpieczeństwo żywnościowe i energetyczne.

3.4 Rada ta powinna nawiązać ścisłe stosunki z Bankiem Światowym i Międzynarodowym Funduszem Walutowym, a te z kolei powinny otrzymać nowe zadanie – promowanie rozwoju zrównoważonego, które powinno stać się jednym z priorytetów ich działalności.

3.5 Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (UNEP) i Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) należy wzmocnić, tak aby mogły wspólnie wnieść bardziej widoczny wkład w wymiar rozwoju zrównoważonego związany z ochroną środowiska i rozwojem.

3.6 **Zarządzanie na szczeblu krajowym.** Jednocześnie z utworzeniem na szczeblu ONZ struktur o większej zdolności

działania decydenci polityczni muszą wykorzystać szczyt w Rio do ożywienia krajowych działań na rzecz rozwoju zrównoważonego.

3.7 Konieczne jest odnowienie i przekształcenie krajowych strategii rozwoju zrównoważonego z pełnym zaangażowaniem i wsparciem ze strony przedsiębiorstw oraz wszystkich grup społeczeństwa obywatelskiego. Organy doradcze, takie jak rady rozwoju zrównoważonego, muszą zostać wyposażone w odpowiednie środki, by móc w pełni realizować swą rolę kuźni idei i motoru postępu.

3.8 **Zarządzanie na szczeblu regionalnym i lokalnym.** Na całym świecie istnieje wiele doskonałych przykładów tego, jak wiele mogą osiągnąć władze regionalne, miejskie i lokalne. Podczas szczytu należy zaprezentować najlepsze przykłady i zaapelować do rządów krajowych, by zachęcały swoje samorządy lokalne i regionalne do dalszych postępów, a także wspierały je w tym zakresie.

3.9 **Rola przedsiębiorstw i partnerów społecznych.** Nadszedł czas, by na podstawie wzorcowych przykładów szerzej rozpowszechnić sprawdzone rozwiązania biznesowe w zakresie rozwoju zrównoważonego dzięki sporządzeniu ramowej konwencji o społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw za rozwój zrównoważony oraz ramowej konwencji o odpowiedzialności zgodnie z ISO26000. Negocjacje w tej sprawie należy rozpocząć podczas szczytu. W proces ten trzeba w pełni włączyć partnerów społecznych.

3.10 **Rola społeczeństwa obywatelskiego.** Przejście do gospodarki zrównoważonej może się udać tylko dzięki aktywnemu udziałowi społeczeństwa obywatelskiego w tym procesie. Wymaga to istnienia procesów demokratycznych oraz utworzenie struktur dialogu między społeczeństwem obywatelskim a decydentami politycznymi. W każdym kraju należy szeroko udostępnić informacje o środowisku, postępach na drodze do bardziej ekologicznej gospodarki i innych aspektach rozwoju zrównoważonego, tak by można było prowadzić rzeczową debatę publiczną na kluczowe tematy. W Europie konwencja z 1968 r. o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (tzw. konwencja z Aarhus) skutecznie przyczyniła się do poszerzenia i zagwarantowania praw obywateli do dostępu do informacji, a także do wsparcia udziału obywateli w życiu publicznym i dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Na szczycie należy zachęcić do starań na rzecz przyjęcia podobnych konwencji we wszystkich regionach świata, a nowej Radzie Rozwoju Zrównoważonego powierzyć zadanie realizowania tego celu na poziomie międzynarodowym.

3.11 **Rzecznicy praw przyszłych pokoleń.** Potrzeby przyszłych pokoleń stanowią centralny element rozwoju zrównoważonego, a mimo to nie znajdują odzwierciedlenia w procesach decyzyjnych. Aby zaradzić tej sytuacji oraz zapewnić większe i poparte autorytetem prawnym uwzględnianie wymogów długoterminowego zrównoważonego rozwoju, Komitet popiera inicjatywę organizacji World Future Council⁽⁵⁾, która przewiduje powołanie na szczeblu ONZ i na szczeblu krajowym instytucji „rzecznika praw przyszłych pokoleń”.

(5) <http://www.futurejustice.org/action-the-campaign/?section=full#21>.

4. Gospodarka ekologiczna

4.1 Obecny model funkcjonowania gospodarki światowej nie jest nakierowany na rozwój zrównoważony. Z punktu widzenia ekologii zachęca on do nadmiernej konsumpcji zasobów naturalnych, dopuszcza do zanieczyszczenia środowiska i nie jest w stanie złagodzić zmiany klimatu, a w wymiarze społecznym nie radzi sobie z rozpowszechnionym bezrobociem i ubóstwem, słabym stanem zdrowia i brakiem kształcenia.

4.2 Ekologizacja gospodarki oznacza takie jej nowe ukierunkowanie, by przynosiła wyniki w większym stopniu zgodne ze zrównoważonym rozwojem. Należy ponownie ocenić cele gospodarcze pod kątem ich wkładu w rozwój zrównoważony. Trzeba od nowa skalibrować wszystkie instrumenty polityki gospodarczej, tak aby ukierunkować gospodarkę na bardziej zrównoważone tory.

4.3 Wzrost gospodarczy był w dotychczasowym rozwoju gospodarczym ważnym warunkiem podnoszenia ogólnego poziomu życia. Także w przyszłości musi on pozostać istotnym celem, zwłaszcza dla krajów rozwijających się, w których trzeba jeszcze stworzyć godne warunki życia dla wszystkich. Celem gospodarki ekologicznej jest zniesienie powiązania między wzrostem gospodarczym a szkodliwym wpływem na środowisko. Musi ona być elementem strategii na rzecz rozwoju zrównoważonego, która zmierza do jakościowego wzrostu gospodarczego, pomagającego likwidować ubóstwo i niesprawiedliwość społeczną, a jednocześnie chroniącego środowisko będące podstawą egzystencji przyszłych pokoleń. Taka nowa orientacja na gospodarkę ekologiczną musi uwzględniać fundamentalne zasady sprawiedliwości, współpracy oraz wspólnej, aczkolwiek zróżnicowanej odpowiedzialności.

4.4 EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że podczas międzynarodowych negocjacji w sprawie zmiany klimatu zwraca się obecnie uwagę także na wymiar społeczny i związany z godną pracą w procesie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną; jest to zgodne ze wspólną wizją dotyczącą długofalowych działań globalnych zawartą w porozumieniu z Cancún. Komitet popiera zalecenia polityczne MOP dotyczące zielonych miejsc pracy i podkreśla zwłaszcza potrzebę aktywnego włączenia partnerów społecznych w proces przekształceń środowiska pracy.

4.5 Ekologizacja gospodarki jest ogromnym zadaniem, które należy przeprowadzić w wielu różnych dziedzinach:

- na międzynarodowej, krajowej, regionalnej i lokalnej płaszczynie sprawowania rządów;
- w wielu różnych sektorach gospodarki;
- angażując wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwa, partnerów społecznych i inne podmioty gospodarcze;
- angażując obywateli i konsumentów.

4.6 Konferencja Rio+20 powinna doprowadzić do nowego zaangażowania politycznego na rzecz promowania rozwoju zrównoważonego oraz przejścia na gospodarkę ekologiczną na całym świecie. Uczestnicy konferencji powinni przyjąć

zasady dotyczące budowania tej bardziej ekologicznej gospodarki. Ponadto powinni udzielić odpowiednim organom ONZ mandatu do opracowania programu prac zorientowanego na działania, jakie należy podjąć w najważniejszych kwestiach mających znaczenie dla wspierania rozwoju zrównoważonego na całym świecie.

4.7 **Mandat dotyczący gospodarki ekologicznej dla organów ONZ.** Komitet proponuje, by mandat dotyczący dalszych prac organów ONZ zajmujących się rozwojem zrównoważonym obejmował sześć głównych punktów:

- mierzenie postępów na drodze do gospodarki ekologicznej;
- środki regulacyjne służące przejściu na gospodarkę ekologiczną;
- edukacja na temat rozwoju zrównoważonego z myślą o wsparciu gospodarki ekologicznej;
- instrumenty polityki finansowej mające na celu wsparcie gospodarki ekologicznej;
- wydatki publiczne na rzecz gospodarki ekologicznej i inwestycje publiczne w gospodarkę ekologiczną;
- określenie celów dla gospodarki ekologicznej.

4.8 UE i jej państwa członkowskie zgromadziły liczne i różnorodne doświadczenia związane ze stosowaniem instrumentów politycznych na rzecz wspierania rozwoju zrównoważonego. Doświadczenia te powinny stanowić czynny wkład UE w dyskusje na szczeblu międzynarodowym.

4.9 **Mierzenie postępów na drodze do gospodarki ekologicznej.** Trzeba określić jednoznaczne parametry służące mierzeniu postępów na drodze do większej zgodności z zasadami rozwoju zrównoważonego. Należy opracować metody pozwalające mierzyć postęp gospodarczy na podstawie poprawy dobrostanu społecznego i jakości życia ludzi, z uwzględnieniem zwalczania ubóstwa, tworzenia godnych warunków pracy i ochrony środowiska naturalnego. Trzeba zwłaszcza uzgodnić metody pozwalające mierzyć eksploatację na skutek działalności gospodarczej różnych rodzajów kapitału naturalnego zawartego w ziemi, wodzie, powietrzu oraz poszczególnych ekosystemach.

4.10 Na szczycie powinien zostać ustalony harmonogram tworzenia systemu pomiaru postępów na drodze do gospodarki ekologicznej.

4.11 W opinii w sprawie: „Więcej niż PKB – miary rozwoju zrównoważonego”⁽⁶⁾ EKES przedstawił swoje rozważania na temat limitów PKB, możliwych korekt i uzupełnień oraz konieczności opracowania nowych kryteriów, dzięki którym będzie można ustanowić dodatkowe wskaźniki dobrostanu społecznego oraz rozwoju zrównoważonego (w wymiarze gospodarczym, społecznym i ekologicznym). Jeszcze przed konferencją Rio+20 EKES zamierza przedstawić swe stanowisko co do tego, jak należy włączyć społeczeństwo obywatelskie w opracowywanie tych wskaźników.

⁽⁶⁾ Dz. U. C 100 z 30.4.2009, s. 53.

4.12 Środki regulacyjne. W UE normy wydajności dla wielu różnych produktów i procesów (szczególnie normy w zakresie efektywności energetycznej) były sukcesywnie podwyższane na przestrzeni lat poprzez zastrzanie minimalnych standardów. Europa powinna zaproponować podobne instrumenty w celu wsparcia takiego procesu na szczeblu międzynarodowym. Być może należy także opracować nowe międzynarodowe inicjatywy na rzecz zarządzania chemikaliami oraz uregulowania kwestii skutków nowych rozwijających się technologii, takich jak np. nanotechnologie.

4.13 Edukacja na temat rozwoju zrównoważonego i wymiana informacji. Niektóre kraje, regiony, miasta, przedsiębiorstwa itd. pokazały już, że można w praktyce skutecznie przestawić się na rozwój zrównoważony.

4.14 Europa aktywnie wspierała edukację na temat zrównoważonego rozwoju i kampanie informacyjne dotyczące sprawdzonych rozwiązań i nowych inicjatyw w tej dziedzinie. Zebrane doświadczenia powinny wnieść w międzynarodowe dyskusje na temat instrumentów służących przejściu na gospodarkę ekologiczną.

4.15 Instrumenty polityki finansowej. Szczyt powinien stanowić dalszy bodziec do wysiłków krajowych i międzynarodowych na rzecz ekologizacji polityki finansowej poprzez wyeliminowanie dotacji o niepożądanych skutkach oraz takie kształtowanie polityki podatkowej, by sprzyjała zatrudnieniu, a utrudniała działania powodujące obciążenie środowiska i zużycie paliw kopalnych oraz innych zasobów naturalnych. Nastał również czas, by zapoczątkować nową inicjatywę zmierzającą do opodatkowania transakcji finansowych na zasadach uzgodnionych na szczeblu światowym i by wykorzystać te dochody na finansowanie inwestycji w rozwój zrównoważony.

4.16 Inwestycje w badania i rozwój. Kompetentnym organom Narodów Zjednoczonych trzeba powierzyć zadanie wskazania, w których obszarach badań i rozwoju technologii i instrumentów na rzecz ekologicznej gospodarki korzystne byłoby połączenie wysiłków na rzecz badań i rozwoju w ramach międzynarodowej współpracy. Nowe, bardziej ekologiczne technologie należy jak najszybciej rozpowszechnić na całym świecie. Kompetentne organy ONZ powinny zwłaszcza określić przeszkody dla szybkiego transferu tych technologii, a także opracować sposoby ich przewyciężenia.

4.17 Systemy zamówień publicznych mogą stanowić skuteczny instrument ukierunkowywania przedsiębiorstw na bardziej ekologiczne produkty i usługi. Europa ma doświadczenie w stosowaniu ekologicznych procedur zamówień publicznych z poszanowaniem zasad swobodnego handlu w ogólnoeuropejskich ramach. Kompetentne organy ONZ powinny w szczególności propagować na całym świecie sprawdzone rozwiązania w tej dziedzinie.

4.18 Przepływy inwestycji – nowe światowe porozumienie. Eksperti szacują, że plany stworzenia gospodarki niskoemisyjnej będą wymagać w następnych 40 latach inwestycji w wysokości bilionów euro, i to tylko w samym sektorze energii. Inne aspekty przestawienia się na rozwój zrównoważony również pochłoną olbrzymie sumy. Kompetentne organy ONZ powinny zapewnić forum służące monitorowaniu największych światowych przepływów inwestycji

i wskazywaniu dziedzin, w których należałoby je zwiększyć lub zmienić, aby wesprzeć przechodzenie na gospodarkę zrównoważoną.

4.19 Zdolność przestawienia się na rozwój zrównoważony, jeżeli chodzi o zasoby naturalne, gospodarcze i ludzkie, różni się w zależności od kraju. Jednym z najważniejszych wyzwań dla szczytu w 2012 r. jest nadanie treści i większego znaczenia światowemu porozumieniu, tak aby stworzyć możliwości wykorzystania środków publicznych i prywatnych do realizacji programów na rzecz budowania zdolności, transferu technologii i zrównoważonych inwestycji oraz pomóc krajom najsłabiej rozwiniętym i innym krajom rozwijającym się w sprawiedliwy sposób dotrzymać kroku tym przemianom. W kompetencjach organów ONZ powinno leżeć monitorowanie postępów w zakresie zobowiązań – finansowych i innych – na rzecz pomagania krajom rozwijającym się w przechodzeniu na rozwój zrównoważony.

5. Cele w najważniejszych sektorach

5.1 Koncepcja bardziej ekologicznej gospodarki wpłynie na wszystkie główne sektory gospodarcze. W każdym sektorze niezbędne będzie promowanie większej efektywności energetycznej i efektywności zużycia wszystkich innych zasobów naturalnych, zmniejszenie wpływu zanieczyszczenia i produkcji odpadów, a także zwrócenie większej uwagi na środowisko naturalne i różnorodność biologiczną oraz zapewnienie sprawiedliwości i równości.

5.2 Międzynarodowe cele rozwoju koncentrują się obecnie wokół realizacji milenijnych celów rozwoju. Komitet uważa, że w czasie ich przeglądu w 2015 r. należy wyznaczyć nowy zestaw międzynarodowych celów rozwoju na następny okres, z większym naciskiem na rozwój zrównoważony. Na szczycie w Rio trzeba uznać to za ogólny cel i wyposażyć nową radę w mandat do jego realizacji za pośrednictwem konkretnych propozycji w kluczowych obszarach. W poniższych punktach przedstawiono pokrótce priorytety w niektórych kluczowych obszarach.

5.3 Energetyka. Ekologizacja sektora energetycznego jest największym wyzwaniem w ramach projektu bardziej ekologicznej gospodarki.

5.4 Przystawienie się na bardziej ekologiczną gospodarkę wymaga radykalnej przemiany sektora energetycznego i przejścia z paliw kopalnych na nisko- lub bezemisyjne źródła energii, takie jak odnawialne źródła energii. Jednocześnie bardziej ekonomiczne i skuteczniejsze pokierowanie tym procesem wymaga wspólnych działań we wszystkich sektorach na rzecz efektywniejszego wykorzystania energii i tym samym zahamowania lub ograniczenia wzrostu całkowitego zapotrzebowania na energię na świecie.

5.5 Dostęp do czystych, niedrogich i nowoczesnych usług energetycznych ma pierwszorzędne znaczenie dla wspierania zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego i dla urzeczywistnienia milenijnych celów rozwoju. Według Międzynarodowej Agencji Energii ponad 1,4 mld ludzi na świecie nie ma prądu. Miliard ludzi ma jedynie dostęp do zawodnych sieci energetycznych. Niedawno Zgromadzenie Ogólne ONZ wezwało do ogłoszenia roku 2012 Międzynarodowym Rokiem Zrównoważonej Energii dla Wszystkich Ludzi. Stanowi to w końcu wyczekiwaną okazję do skierowania uwagi międzynarodowej w większym stopniu na ubóstwo energetyczne oraz

istniejące już niedrogo rozwiązania i modele przedsiębiorczości, które można by zastosować w skali światowej. Komitet aktywnie uczestniczył w debacie na temat rozwoju zrównoważonego i zrównoważonej energii i również w przyszłości wniesie wkład w tę istotną kwestię.

5.6 Wiele osób nadal nie ma wystarczającego dostępu do energii (ubóstwo energetyczne). Przejście na ekologiczne rodzaje energii musi przede wszystkim prowadzić do wystarczającego zaopatrzenia najbiedniejszych grup społeczeństwa w energię po przystępnej cenie.

5.7 **Rolnictwo, różnorodność biologiczna i środowisko naturalne.** Komitet zdecydowanie potępia fakt, że na całym świecie, a zwłaszcza w krajach rozwijających się, głoduje miliard ludzi. Stoi to w rażącej sprzeczności z pierwszym milenijnym celem rozwoju.

5.8 Komitet wzywa społeczność międzynarodową do uznania prawa do żywności na szczeblu międzynarodowym i krajowym, lepszego urzeczywistnienia prawa do własnej ziemi oraz dostępu do ziemi i wody, jak też kontrolowania zjawiska grabieży ziemi w krajach rozwijających się przez podmioty państwowe i inwestorów prywatnych.

5.9 W wielu miejscach na świecie sektor rolny wymaga dogłębnego przeglądu pod kątem gospodarki ekologicznej, zapewnienia wszystkim ludziom bezpieczeństwa żywnościowego, zachowania naturalnego kapitału gruntów i ich różnorodności biologicznej, a także propagowania wydajności zużycia zasobów w tym sektorze. Szczególnie ważne jest lepsze zarządzanie zasobami wodnymi oraz ich ochrona. W dziedzinach tych trzeba wyznaczyć nowe cele.

5.10 Zdaniem EKES-u kluczowe znaczenie dla zrównoważonej gospodarki rolnej ma utrzymanie produkcji żywności wystarczającej pod względem ilościowym, wysokowartościowej pod względem jakości, zróżnicowanej regionalnie, prowadzonej na obszarze całej Europy oraz nieszkodliwej dla środowiska, a zarazem przyczyniającej się do ochrony i pielęgnacji przestrzeni europejskiej, zachowania różnorodności i charakterystycznych cech produktów oraz rozwoju różnorodnych gatunkowo krajobrazów kulturowych i obszarów wiejskich⁽⁷⁾. Mimo że na świecie potrzebna jest większa różnorodność biologiczna, nadal obserwuje się spadek liczebności gatunków. Różnorodności biologicznej zagrażają również leśnictwo, górnictwo, przemysł wytwórczy, a także wzrost liczby ludności.

5.11 Trzeba wprowadzić skuteczne środki na rzecz lepszego i bardziej przejrzystego funkcjonowania rynków rolnych. Należy przeciwdziałać wahaniom cen żywności i ich nadmiernemu wzrostowi. Korzystanie z odnawialnych surowców w celach energetycznych nie może niekorzystnie odbijać się na zaopatrzeniu w żywność w skali międzynarodowej. Bezpieczeństwo zaopatrzenia w żywność należy zapewnić dzięki zapasom na szczeblu regionalnym, a także zachęcając do większego wykorzystywania biomasy pochodzącej z odpadów produkcji rolnej i żywnościowej.

5.12 Konieczne jest poszanowanie praw pracowników sektora rolnego zgodnie z istniejącymi konwencjami MOP. Nieodzowny jest aktywny udział społeczeństwa obywatelskiego w realizacji projektów z zakresu rozwoju zrównoważonego na szczeblu lokalnym i krajowym, przy czym trzeba także szczególnie podkreślić rolę kobiet w krajach rozwijających się.

5.13 **Środowisko morskie.** Środowisko to znajduje się pod dużą presją z powodu zanieczyszczenia, przełowienia i nadmiernej eksploatacji innych zasobów morskich. Uczestnicy konferencji powinni upoważnić kompetentne organy ONZ do zapoczątkowania nowego międzynarodowego procesu w celu wzmocnienia i koordynowania istniejących już mechanizmów ochrony środowiska morskiego, a także skuteczniejszej niż w obecnym prawie ochrony zasobów rybnych i morskich.

6. Przejść odpowiedzialność

6.1 By UE była wiarygodna, musi uporządkować własne podejście do rozwoju zrównoważonego.

6.2 Państwa członkowskie i UE powinny:

- wspólnie potwierdzić polityczne zaangażowanie na rzecz zapewnienia rozwoju zrównoważonego, a główna odpowiedzialność za tę kwestię powinna spocząć na rządach, którym służyłyby pomocą ministerstwa gospodarki i finansów, jak też ministerstwa środowiska i inne ministerstwa;
- ożywić strategię i programy działania na rzecz rozwoju zrównoważonego;
- w pełni włączyć przedsiębiorstwa i całe społeczeństwo obywatelskie w przygotowanie szczytu i związane z nim dalsze działania, jak również w promowanie rozwoju zrównoważonego i gospodarki ekologicznej.

Plan działania

EKES jest zdecydowany aktywnie zaangażować się w proces przygotowań do konferencji ONZ w Rio de Janeiro w 2012 r. na temat zrównoważonego rozwoju. Już podczas prac nad niniejszą opinią odbyły się wysłuchania 23 marca i 7 lipca 2011 r.

- Po przyjęciu opinii sprawozdawca będzie podejmował aktywne starania, by stanowisko Komitetu było częścią dialogu międzyinstytucjonalnego zmierzającego do wypracowania wspólnego stanowiska UE.
- Zgodnie z przyjętą opinią EKES rozwinie dialog z europejskim zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim. Planuje się spotkania z grupą łącznikową, przedstawicielami krajowych RSG oraz z innymi organizacjami i sieciami społeczeństwa obywatelskiego, które obecnie przygotowują swoje stanowisko na konferencję RIO+20. Kolejnym ważnym etapem w debacie społeczeństwa obywatelskiego będzie zaplanowana na początek 2012 r. duża konferencja EKES-u.

⁽⁷⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie reformy wspólnej polityki rolnej w 2013 r., Dz. U. C 354 z 28.12.2010, s. 35.

- Poza dialogiem wewnątrz europejskim Komitet zajmuje się konferencją Rio+20 w ramach swoich stosunków z przedstawicielami zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego z pozostałych regionów świata, zwłaszcza z Brazylią, która będzie gospodarzem konferencji, oraz Chinami i RPA. Sprawozdawca weźmie aktywny udział w tym dialogu, aby określić wspólne aspekty celów wyznaczanych przez zorganizowane społeczeństwo obywatelskie na całym świecie oraz możliwości zbliżenia różnych stanowisk w czerwcu 2012 r. w Rio. Sprawozdawca będzie także reprezentował EKES w debatach na temat Rio+ na forum Międzynarodowego Stowarzyszenia Rad Społeczno-Gospodarczych oraz Analogicznych Instytucji (AICESIS). W przyszłym roku w Rio, przy okazji konferencji, zaplanowano szereg spotkań z międzynarodowymi partnerami Komitetu.

Bruksela, 22 września 2011 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON
